

Muzeum literatury může být pro studující inspirativním prostředím, říká ředitel Památníku národního písemnictví prof. Michal Stehlík

Filozofická fakulta UK připravuje memorandum s Památníkem národního písemnictví, konkrétně Muzeem literatury, k novému studijnímu programu na FF UK – Muzejní studia. O navazované spolupráci, muzeu i literatuře v rozhovoru hovoří prof. Michal Stehlík, nový ředitel památníku a akademik z Ústavu českých dějin FF UK.

V lednu 2024 jste převzal vedení Památníku národního písemnictví, pod který patří mimo jiné také Muzeum literatury. Mohl byste instituci více přiblížit?

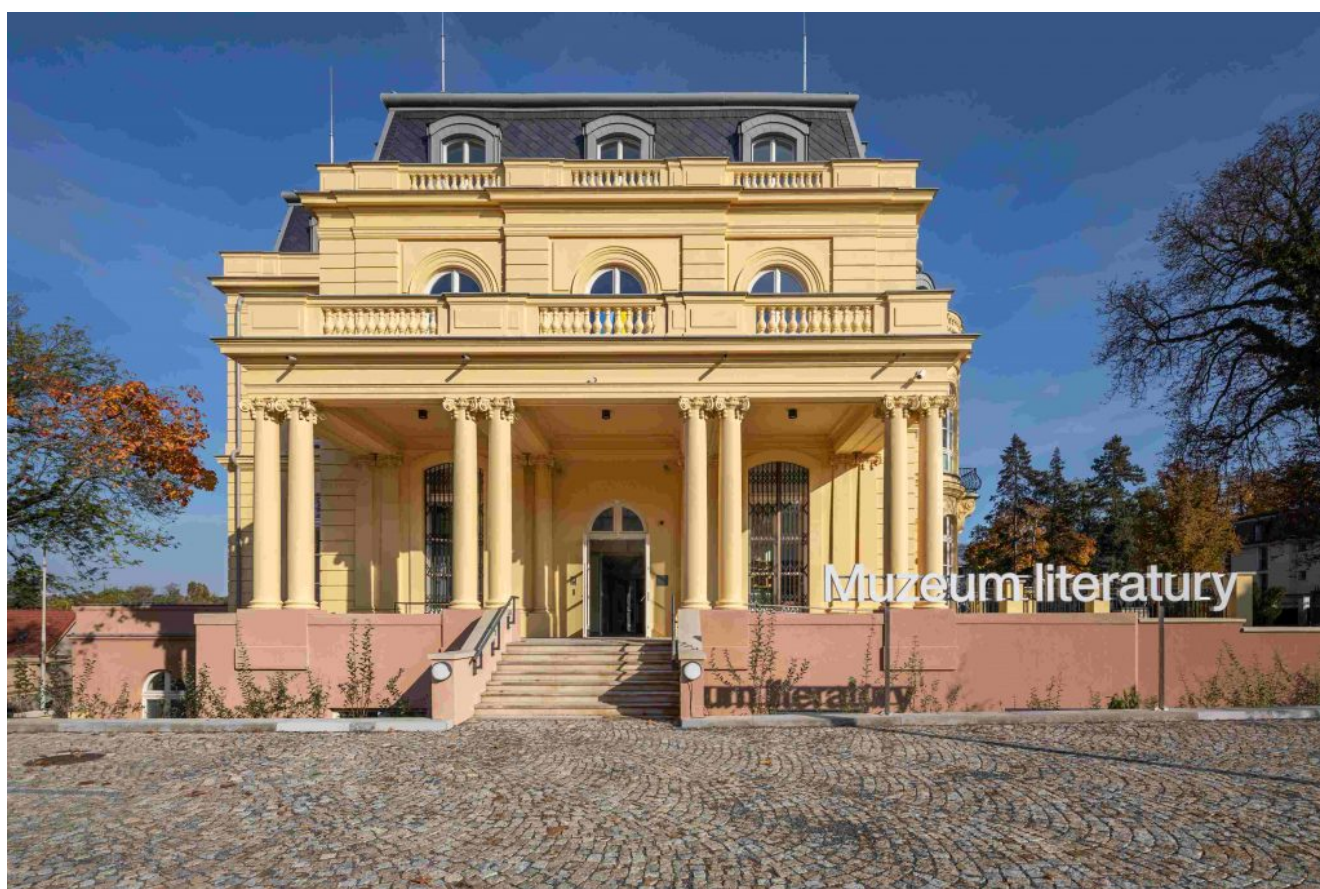
Památník národního písemnictví je tradiční instituce zabývající se především odkazem literární tvorby, jeho základem je tak literární archiv. Jde o materiály jak osobností, tak institucí spjatých s literaturou. Součástí jsou též cenné umělecké sbírky a významná knihovna. Instituce si prošla v minulých letech zásadní změnou, když změnila své sídlo a přestěhovala se ze Strahova do nové budovy Muzea literatury v Bubenči. Také se podařilo vybudovat nové depozitáře v Litoměřicích.

Se změnou sídla se pojí i nová expozice literatury v rámci Muzea literatury s názvem „Rozečtený svět“. Památník tak přestává být jen významné badatelské centrum, ale otevírá se také návštěvníkům, propojuje se s živou literaturou a zároveň začíná vnímat i novou situaci literárního „provozu“, kdy žijeme v digitálním světě. A nesmím zapomenout, že klíčové jsou z hlediska otevřenosti a návštěvnosti školy a studující.

Jak bude spolupráce mezi Památníkem a novým studijním programem Muzejní studia vypadat? Spolupracujete na nějakém společném projektu i s dalšími ústavy nebo katedrami fakulty?

Památník národního písemnictví má s fakultou podepsanou stručnou smlouvu o spolupráci na tomto programu. Muzeum literatury může být pro studující inspirativním prostředím, v jedné instituci se spojuje charakter archivu, muzea i knihovny, což je velká výhoda pro poznání prostředí kulturního dědictví a paměťových institucí. S fakultou chceme navíc uzavřít podrobnější smlouvu o spolupráci, která by se netýkala jen muzejních studií, ale i dalších oblastí. Odborníci z památníku se bezesporu zapojí do výuky na FF UK. Poskytujeme ale také zázemí pro exkurze, například pro Ústav českých dějin FF UK nebo výměnné zahraniční studenty z programu Erasmus.

Nejde tedy jen o muzejní studia, rádi bychom spolupracovali například v oblasti závěrečných prací, což se týká jak literární vědy, tak oblasti překladatelství nebo zahraničních literatur. Nabízí se prostor i pro výzkumné projekty, pracovníci fakulty jsou nově i členy poradních orgánů instituce, jako je ediční nebo vědecká rada. Nesmím samozřejmě zapomenout i na studující, kdy se teď čerstvě někteří z nich přímo zapojují i do činnosti památníku jako lektoři ve stálé expozici.

Památník se tedy vydává interdisciplinárním směrem, který dnes hýbe světem a ozývá se i ve výzkumu a koncepci studijních programů na FF UK. Proč si myslíte, že je takový přístup vhodný právě pro muzejnictví a literaturu? V čem tkví jeho síla?

Muzejnictví i literatura v sobě mají přirozené křižovatky více světů, kdy prostě nejsou uzavřenými světy – tedy, neměly by být. V oblasti muzeí se kombinuje ochranný přístup s politikou paměti, edukace s komunikací napříč společnostmi, identita a vztahování se ke světu. Navíc poslední léta

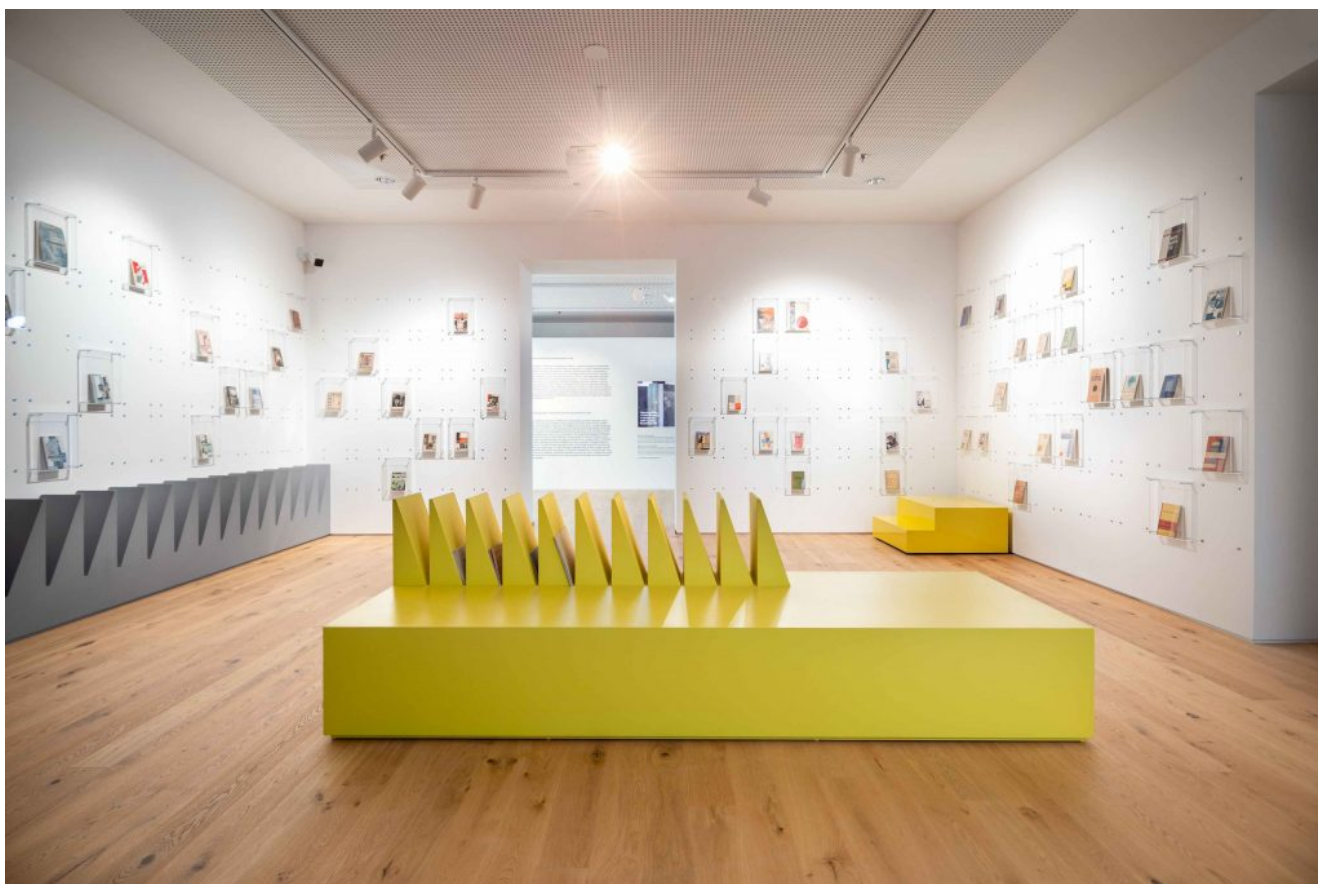
ukázala, že muzea musí obnovovat povědomí o své relevanci. Nejde žít v tradici 19. století a fungovat jako jakási „historická konzerva“ pro další generace. Bez aktivní komunikace a propojování světů, například s akademickou sférou, to do budoucna nepůjde.

Literatura je na tom zcela přirozeně stejně. Když nahlížím do materiálů našeho literárního archivu, nejsou to jen dějiny literárních děl a osobností, nahlížíte nejen do celých kapitol kulturních dějin, včetně politiky paměti, ale i dějin obecně. Ze všech těchto důvodů si myslím, že koncept muzea literatury musí být otevřeným konceptem komunikace literatury jako zrcadla doby, stejně jako prostoru pro fantazii, sny a vize. A v tom všem je veliká a fascinující síla.

Stálá expozice muzea je již zmíněný „Rozečtený svět“. Na co se výstava zaměřuje a pro koho je určena?

Expozice počítá s poučenějším návštěvníkem, ale zvládneme i první stupeň základní školy. Expozice primárně rezignovala na chronologický přístup a postupuje tematicky. Snaží se zároveň návštěvníka oslovovat dalšími rovinami, jako jsou projekce a speciální multimedialní prezentace. Nejde jen o informaci, ale také o emoci. Navíc je to koncept dynamický, který předpokládá její průběžnou obměnu.

Kdybych to zjednodušil, expozice má deset témat, jako je například Karel Hynek Mácha, literatura disentu a exilu nebo Abeceda poetismu. Nechybí ani pohled na „19. století v nás“. Každé dva až tři roky se přitom třetina expozice bude měnit, nyní se pracuje třeba na tématech, která propojí klasická literární témata s dneškem. Na Jana Neruda můžeme třeba nahlížet fokusem vizí technického pokroku, na Stanislava Kostku Neumanna zase v konfrontaci vztahu člověka, přírody a modernity. Do budoucna se v rámci expozice každopádně chceme snažit přibližovat klasická jména a díla dnešku.

Jaké máte další plány s muzeem? Na co se chcete během svého působení zaměřit?

Určitě pokračovat ve stávající práci, zejména pokud jde o akvizice literárního archivu, a vedle toho se nově mnohem výrazněji otevírat světu. Připravujeme novou výstavní dramaturgii, chceme se hodně věnovat výrazným spisovatelským osudům – uvedu jména jako Bohumil Hrabal, Josef Škvorecký, ale i Jaroslav Foglar nebo Rainer Marie Rilke. V tomto roce otevřeme také výstavu na téma Franze Kafky. Právě jména jako Kafka nebo Rilke mají i mezinárodní potenciál a počítáme s navázáním užší projektové spolupráce s muzei literatury ve Vídni nebo Bruselu.

Nejde jen o jména, ale i o průřezové projekty, jako je literární exil, kde se chceme propojit například s vysíláním Českého rozhlasu. Na podzim tohoto roku pak chystáme takový „nultý“ ročník „Festivalu tří vil“, mezi něž patří naše Muzeum literatury, Vila Lanna Akademie věd ČR a Vila Pellé. V jeden den oživíme Bubeneč uměním, literaturou, popularizací vědy a propojíme fyzicky i tematicky tři zajímavé vily v Pelléově ulici. Stejně tak oživujeme dramaturgii veřejných akcí, čtení, performance a dalších akcí, kdy rozhodně nebude stačit expozice jako taková, nicméně musíme stále lidem dávat důvod, proč Muzeum literatury navštěvovat.

Dalším tématem je edukace a didaktika, kdy skládáme týmy, včetně pracovníků z FF UK, se kterými bychom se chtěli hlouběji podívat zejména na středoškolskou výuku češtiny a literatury a hrát v tom do budoucna zásadnější roli. Nesmíme zapomínat ani na digitální svět, kdy je nutné se „popasovat“ s fenoménem „digital born documents“, tedy dokumenty vzniklé jen v digitální podobě, ať již vzhledem k akvizici nebo prezentaci literatury.

Bylo by toho hodně, ale na počátku všeho je taková manažerská „drobnost“ jako nová organizační struktura instituce, stabilizace financí a personálních kapacit, prostě taková manažerská próza, než dojde na obsahovou poezii.

Prof. PhDr. Michal Stehlík, Ph.D., je absolventem historie – slovakistiky na FF UK, kde obhájil i doktorát v oboru české dějiny. V lednu 2024 byl zvolen ředitelem Památníku národního písemnictví. Na FF UK vyučuje na Oddělení moderních a soudobých dějin Ústavu českých dějin. V letech 2003–2005 a poté 2014–2023 zastával pozice náměstka generálního ředitele Národního muzea a mezi lety 2006–2014 byl děkanem FF UK. Odborně se zabývá moderními českými a slovenskými dějinami, dějinami střední Evropy ve 20. století, národnostní politikou, politickými procesy 50. let 20. století, kolektivizací, vývojem církve a jejího vztahu ke státu po roce 1945, ale také kulturním dědictvím, tedy muzejnictvím a dějinami ve veřejném prostoru.

Muzejní studia je navazující magisterský program, který je postaven jako profesní a má propojovat teoretické základy kulturního dědictví a paměťových institucí s reálnou praxí a fungováním muzeí. Zájemci ho mohou studovat v prezenční i kombinované formě. Významnou částí studia jsou praxe v různých institucích, jako je Národní muzeum nebo právě navazovaná spolupráce s Muzeem literatury. Ty se budou týkat oblasti správy sbírky, výstavnictví, edukačních programů či projektového řízení. Více se o programu můžete dočíst v rozhovoru s vyučující předmětu Nová média v muzeích dr. Ninou Wančovou.

Michal Otáhal